

Direcții de dezvoltare a curriculumului intercultural, din perspectiva dimensiunii europene a educației

Cercetător postdoctorat Bunăiașu Claudiu-Marian

1. Legitimitatea și finalitățile cercetării

Contextul problematic al educației prin și pentru valorile diversității culturale și analiza competențelor interculturale în cadrul elementelor competențelor-cheie ale Comisei Europene legitimează cercetările în domeniul curriculumului intercultural. Analizele privind curriculumul în România relevă atât evoluția abordărilor interculturale, la nivel de principii ale reformei și documentelor curriculare, al disciplinelor școlare, dar și inconsistența la nivelul strategiilor și practicilor educaționale. Din aceste rațiuni, am apreciat legitimitatea și oportunitatea proiectului cu tema *Direcții de dezvoltare a curriculumului intercultural în România, din perspectiva dimensiunii europene a educației*.

Obiectivul general al proiectului constă în dezvoltarea unor strategii și cadre metodologice ale curriculumului intercultural în România, din perspectiva dimensiunii europene a educației, care să genereze practici educaționale bune în procesul de dezvoltare a competențelor interculturale. Obiectivul general este detaliat prin patru obiective specifice:

1. Realizarea unui audit al curriculumului din România, din perspectiva gradului de adecvare a structurilor curriculare la domeniul competențelor interculturale.
2. Dezvoltarea unor direcții strategice de redimensionare a curriculumului național, din perspectiva valorilor interculturalismului în spațiul european.
3. Elaborarea, testarea și validarea unui model metodologic al proiectării, implementării și evaluării curriculumului intercultural în România.
4. Elaborarea, dezvoltarea și validarea experimentală și empirică a unui program educațional, în spiritul modelului metodologic al curriculumului intercultural.

2. Analiza conceptelor-cheie care fundamentează dezvoltarea curriculumului intercultural

Conceptele-cheie, care stau la baza dezvoltării cadrului metodologic al curriculumului intercultural, analizate detaliat în raportul final de cercetare, sunt: diversitate culturală;

multiculturalism/interculturalism; educație interculturală; dimensiunea europeană a educației interculturale; competențe interculturale; modele ale curriculumului intercultural.

În raportul final de cercetare, pe tema Direcții de dezvoltare a curriculumului intercultural în România, abordările esențiale ale conceptele-cheie enunțate, sunt:

- a) *Diversitatea culturală* poate fi analizată pe mai multe dimensiuni, care angrenează descrierea situațiilor specifice multiculturalismului și procesele interculturale:
 - după câmpul de manifestare: diversitate etnoculturală, lingvistică, religioasă;
 - după criteriul reprezentării alterității culturale (care determină mai multe iposaze ale fenomenelor diversității culturale, centrate pe alteritatea etnică, și necesitatea soluționării acestora prin educația interculturală): “alteritatea etnică și amenințarea identității culturale; alteritatea etnică și stereotipurile; alteritatea etnică și prejudecățile; atitudini și comportamente” (Charitonidou, 2012, pp.112-122).
- b) *Multiculturalismul* este “o realitate a existenței în același orizont spațio-temporal a unor grupuri de indivizi, provenite sau raportate la mai multe culturi care își afirmă notele specifice în mod izolat, evitând, de regulă, contaminările pe mai multe niveluri” (Rey, 1999, p. 53); *interculturalismul* este un concept cu o sferă mai extinsă și vizează aspectul procesual, de dialog, interacțiune între persoane și grupuri cu referințe culturale diverse.
- c) Procesele interculturalismului și mijloacele de realizare ale educației interculturale se bazează pe premisa că „a înțelege culturile nu înseamnă a acumula cunoștințe despre acestea, ci a opera un demers, o mișcare, o recunoaștere reciprocă a omului de către om, înseamnă a învăța să gândești despre altul, fără a intra într-un discurs de maestru înainte de a ieși din primatul de identificare și marcare. Pentru aceasta, demersul intercultural trebuie să fie global și pluridimensional, pentru a realiza dinamica și complexitatea și pentru a evita procesul de clasificare” (Abdallah-Preteuille, 1999, pp. 59-60).
- d) Principiile directoare ale educației interculturale în Europa, enunțate de către UNESCO sunt:
 - 1) “Educația interculturală respectă diversitatea culturală a elevului, prin oferirea tuturor un învățământ de calitate, apropiat și adaptat, din punct de vedere cultural.
 - 2) Educația interculturală oferă fiecărui elev cunoștințele, atitudinile și competențele culturale necesare pentru a putea participa activ la viața societății.
 - 3) Educația interculturală oferă tuturor elevilor cunoștințele, atitudinile și competențele culturale, care le permit să contribuie la respectul, înțelegerea și solidaritatea între indivizi, grupuri etnice, sociale, culturale, națiuni”. (UNESCO, 35-41)
- e) “În sens larg, curriculumul intercultural reprezintă un proiect educativ holistic,

cuprinzând ansamblul proceselor educative și experiențele de învățare interculturală, în contexte formale, nonformale și informale din cadrul educației permanente. În sens restrâns, curriculumul intercultural este reprezentat de totalitatea documentelor, proiectelor și programelor educaționale, care vizează dezvoltarea competențelor interculturale și abilităților de viață ale indivizilor, în societatea multiculturală” (Bunăiașu, 2015 , p. 45).

f) Competența interculturală reprezintă un ansamblu transferabil de mai multe elemente:

- “atitudini: curiozitate, deschidere pentru combaterea credințelor stereotipe;
- cunoștințe privind grupurile sociale, produsele și practicile acestora din propria culturală sau a altora, privind procesele de interacțiune socială la nivel macro- și micro;
- abilitățile de interacțiune și descoperire: capacitatea de a recepta noi elemente și practici ale altor culturi, explicarea și relaționarea lor adecvată cu cele ale culturii proprii;
- abilități de reflecție și evaluare critică pe baza unor criterii, perspective, practici și produse ale culturii proprii și ale alterității” (Byram și Zarate, 1997).

3. Rezultate ale stagiului de mobilitate

Cea de-a doua perioadă a stagiului de mobilitate (5 iunie 2015-5 iulie 2015), desfășurat la Universitatea Jean Moulin Lyon 3, a vizat primele trei obiective specifice ale cercetării și a fost axat pe următoarele activități, consemnate în Raportul final de cercetare al proiectului Direcții de dezvoltare a curriculumului intercultural, din perspectiva dimensiunii europene a educației:

- activități de documentare pe tema metodologiei curriculumului intercultural, în lucrări metodice (ghiduri metodologice, produse ale unor proiecte pe tema interculturalismului în spațiul european);
- analiza practicilor educaționale bune în domeniul educației interculturale, în sistemul educațional din Franța (prin observații participative ale unor activități sociale, culturale și educaționale în medii multiculturale; interviuri; studii de caz);
- participarea la o manifestare științifică, axate pe problematici ale interculturalismului în societatea contemporană și ale politicilor educaționale: *Conferința Internațională „Journées du e-learning”*, ediția a zecea, Universitatea JeanMoulin Lyon 3, 18 iunie 2015;
- analiza unor produse curriculare din sistemul de învățământ din Franța, din perspectiva

- promovării valorilor educației interculturale (planuri de învățământ, programe curriculare din trunchiul comun sau ale disciplinelor opționale, manuale, auxiliare curriculare, programe educaționale);
- sistematizarea unei baze documentare în domeniul temei, utile în redactarea raportului final de cercetare;
 - elaborarea parțială a raportului final de cercetare.

4. Concluzii

Rezultatele parțiale ale cercetării, consemnate în raportul final de cercetare, confirmă presupuzițiile demersului investigativ și conturează impactul proiectului de cercetare. Astfel, în urma prelucrării și interpretării datelor studiului de impact, concluzionăm că modelul metodologic al curriculumului intercultural are elemente care-i asigură adecvarea la principiile și valorile educației interculturale, valoare adăugată în planul instruirii și fezabilitate, putând fi transpus în programe curriculare de dezvoltare a competențelor interculturale ale elevilor.

Impactul preconizat al transferului de cunoștințe aprofundate în cadrul stagiului din străinătate constă în:

- fundamentarea științifică consistentă a problematicii curriculumului intercultural;
- inovarea domeniului, prin contribuții teoretice și dezvoltări ale metodologiei specifice;
- creșterea gradului de conștientizare a experților și cadrelor didactice în analiza temei și implementarea rezultatelor cercetării.

Această lucrare a fost realizată în cadrul proiectului “Cultura română și modele culturale europene: cercetare, sincronizare, durabilitate”, cofinanțat de Uniunea Europeană și Guvernul României din Fondul Social European prin Programul Operațional Sectorial Dezvoltarea Resurselor Umane 2007-2013, contractul de finanțare nr.POSDRU/159/1.5/S/136077.

Bibliografie:

- Abdallah-Preteceille, M. (1999), *L'éducation interculturelle*. Paris : PUF (Que sais-je).
- Banks, J.A. (1993a). Approaches to multicultural curriculum reform. In: J.A. Banks & C.A.M., Banks, J.A. (Eds.). (1995). *Multicultural education: Issues and perspectives*. Boston: Allyn and Bacon
- Banks, J.A., Banks, C.(1997). *Multicultural education*. Boston: Allyn&Bacon.

Bădescu, I. (2003). *Sincronism european și cultură critică românească*. Cluj-Napoca: Editura Dacia.

Bădescu, I. (2014). Metodologia cercetării calitative. Interviu gen povestea vorbii. Despre metodele Noologiei. În: <http://sociologia-azi.ro/>

Bunăiașu, C.M. (2015). Development perspectives of the intercultural curriculum in Romania. În: *Procedia Social and Behavioral sciences*, vol. 180/2015, Elsevier. <http://www.sciencedirect.com/science/journal/18770428/180>.

Byram, M. & Zarate, G. (1997). Definitions, objectives and assessment of sociocultural competence. In: Byram, M., G. Zarate & G. Neuner (Eds.). *Sociocultural competence in language learning and teaching*. Strasbourg: Council of Europe Publishing.

Charitonidou, A. (2012). L'introduction de la dimension interculturelle dans les nouveaux curricula : l'enseignant grec face à l'innovation. <https://tel.archives-ouvertes.fr/tel-00753793>

Nedelcu, A. (2008). *Fundamentele educației interculturale*. Iași: Editura Polirom

Rey, M. (1999). De la o logică "mono" la logica de tip "inter". În: Dasen, P., Perregaux, C., Rey, M. *Educația interculturală*. Iași: Editura Polirom

UNESCO. *Principes directeurs de l'UNESCO pour l'éducation interculturelle*, 35-41.